

BORGER

EUROOPA KOHTU OTSUS (kaheksas koda)

10. märts 2011 *

Kohtuasjas C-516/09,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Oberster Gerichtshofi (Austria) 24. novembri 2009. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 11. detsembril 2009, menetluses

Tanja Borger

versus

Tiroler Gebietskrankenkasse,

EUROOPA KOHUS (kaheksas koda),

koosseisus: koja esimees K. Schiemann (ettekandja), kohtunikud A. Prechal ja E. Jarašiūnas,

kohtujurist: P. Mengozzi,
kohtusekretär: A. Calot Escobar,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

- Tanja Borger, esindajad: *Rechtsanwälte* H. Burmann, P. Wallnöfer ja R. Bacher,
- Austria valitsus, esindaja: C. Pesendorfer,
- Euroopa Komisjon, esindajad: V. Kreuzschitz ja M. Van Hoof,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab mõiste „töötaja” tõlgendamist, nagu seda on kasutatud nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes (nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97 muudetud ja ajakohastatud redaktsioonis, EÜT 1997, L 28, lk 1; ELT

eriväljaanne 05/03, lk 3), mida on muudetud nõukogu 29. juuni 1998. aasta määrusega (EÜ) nr 1606/98 (EÜT L 209, lk 1; ELT eriväljaanne 05/03, lk 308; edaspidi „määrus nr 1408/71”), artikli 1 punktis a.

- 2 See taotlus esitati T. Borgeri ja Tiroler Gebietskrankenkasse vahelises vaidluses seoses viimati nimetatud keeldumisega maksta talle lapsehooldustoetust täiendava kuuekuulise tasustamata puhkuse ajal, mille ta võttis pärast seda, kui oli möödunud seaduses ette nähtud kaheaastane periood pärast lapse sündi.

Õiguslik raamistik

Liidu õigusnormid

- 3 Määruse nr 1408/71 artikkel 1 sätestab, et nimetatud määruse kohaldamisel kasutatakse järgmisi mõisteid:

„[...]”

a) *töötaja ja füüsilisest isikust ettevõtja:*

- i) isik, kes on kohustuslikult või vabatahtlikult jätkuvalt kindlustatud ühe või mitme riski suhtes, mida hõlmavad töötajate või füüsilisest isikust ettevõtjate sotsiaalkindlustusskeemide liigid või avalike teenistujate eriskeem;

- ii) isik, kes on kohustuslikult kindlustatud ühe või mitme riski suhtes, mida hõlmavad käesolevas määruses käsitletud sotsiaalkindlustuse liigid käesolevas määruses käsitletud sotsiaalkindlustuse alusel, kõigi elanike või kogu töötava elanikkonna jaoks mõeldud sotsiaalkindlustusskeemi alusel, kui selline isik:
 - võib olla töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja sellise kindlustusskeemi haldamis- või rahastamisviisi põhjal

või

- sellise kriteeriumi puudumisel on kohustuslikult või vabatahtlikult jätkuvalt kindlustatud mõne teise I lisas nimetatud riski suhtes töötajatele või füüsilisest isikust ettevõtjatele mõeldud kindlustusskeemi alusel või alapunktis iii osutatud kindlustusskeemi alusel või kui asjaomases liikmesriigis selline kindlustusskeem puudub, vastab I lisas esitatud määratlusele;

- iii) isik, kes on kohustuslikult kindlustatud käesolevas määruses käsitletud kindlustusliikidega hõlmatud mitme riski suhtes kogu maaelanikkonnale mõeldud standardse sotsiaalkindlustusskeemi alusel vastavalt I lisas ettenähtud kriteeriumidele;

iv) isik, kes on vabatahtlikult kindlustatud käesolevas määruses käsitletud kindlustusliikidega hõlmatud ühe või mitme riski suhtes töötajatele või füüsilisest isikust ettevõtjatele või kõigile elanikele või elanike teatavatele kategooriatele mõeldud liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemi alusel, juhul kui:

- selline isik töötab või kui ta tegutseb füüsilisest isikust ettevõtjana

või

- selline isik on varem olnud kohustuslikult kindlustatud sama riski suhtes sama liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemi alusel, mis on mõeldud töötajatele või füüsilisest isikust ettevõtjatele;

[...]”:

- 4 Euroopa Ühenduse ja selle liikmesriikide ning Šveitsi Konföderatsiooni vaheline leping isikute vaba liikumise kohta, mis allkirjastati 21. juunil 1999 Luxembourgis (EÜT 2002, L 114, lk 6), sätestab sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamist käsitleva II lisa artiklis 1:

„1. Lepinguosalised lepivad kokku, et sotsiaalkindlustusskeemide kooskõlastamisel kohaldavad nad omavahel ühenduse õigusakte, millele on viidatud, sellisena nagu need kehtivad lepingu allkirjutamise kuupäeval ja vastavalt käesoleva lisa A jaos tehtud muudatustele, või kõnealuste õigusaktidega samaväärseid eeskirju.

2. Käesoleva lisa A jaos esinevat mõistet „liikmesriik (liikmesriigid)” käsitletakse selliselt, et see hõlmab lisaks asjaomaste õigusaktide reguleerimisalasse kuuluvatele riikidele ka Šveitsi.”

5 Muu hulgas viitab kõnesoleva lisa A jagu määrusele nr 1408/71.

Siseriiklik õigus

6 1979. aasta emaduse kaitse seaduse (Mutterschutzgesetz 1979, *BGBI.* 221/1979) § 15 lõike 1 kohaselt tuleb naistöötajale tema taotlusel anda tasustamata puhkust kuni tema lapse 2-aastaseks saamiseni, kui laps elab temaga koos.

7 Sama seaduse § 15 lõige 3 sätestab, et vastastikusel kokkuleppel võib tasustamata puhkust pikendada üle selle tähtaja. Kuigi tasustamata puhkuse ajal jääb töösuhe kehtima, peatuvad puhkuse ajaks siiski peamised tööõigusest tulenevad kohustused.

8 Lapsehooldustoetuste seaduse (Kinderbetreuungsgeldgesetz) kohaselt on lapsevanemal õigus lapsehooldustoetusele, kui see vanem ja laps elavad Austria territooriumil. Kui lapsehooldustoetust saab ainult üks lapsevanem, makstakse seda kuni lapse 30. elukuu lõpuni.

- 9 Vastavalt Austria üldise sotsiaalkindlustuseaduse (Österreichische Allgemeine Sozialversicherungsgesetz, edaspidi „ASVG“) § 4 lõike 1 punktile 1 on ühe või mitme tööandja juures töötav töötaja kaetud ravi-, õnnetusjuhtumi- ja pensionikindlustusega (täiskindlustus).
- 10 ASVG §-des 7 ja 8 nimetatakse isikute rühmad, kes on kaetud üksnes ühe või kahe sotsiaalkindlustusliigiga. Vastavalt ASVG § 8 lõike 1 punktile 2 kehtib pensionikindlustuses osaline kindlustus isikutele, kes hooldavad oma last esimese 48 kalendrikuu vältel pärast lapse sündi tegelikult ja valdavalt oma riigi territooriumil, juhul kui nad olid pensionikindlustusega hõlmatud nimetatud seaduse alusel või kui nad olid pensionikindlustusega veel hõlmamata.
- 11 Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab, et diskrimineerimise vältimiseks tuleb kõnesoleva lapse „oma riigi territooriumil“ hooldamise nõuet mõista nii, et arvesse läheb ka lapse hooldamine Šveitsis.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 12 Austrias elav Austria kodanik T. Borger oli pärast poja sündi 7. jaanuaril 2006 tasustamata puhkusel kuni 7. jaanuarini 2008. Hiljem leppis ta tööandjaga kokku tasustamata puhkuse pikendamises kuue kuu võrra, kuni 6. juulini 2008.

- 13 T. Borger kolis 2007. aasta märtsis koos pojaga Šveitsi, kus tema abikaasa töötab alates 2006. aastast.
- 14 Tiroler Gebietskrankenkasse maksis T. Borgerile ajavahemikul 5. märtsist 2006 kuni 28. veebruarini 2007 lapsehooldustoetust ja ajavahemikul 1. märtsist 2007 kuni 6. jaanuarini 2008 vastavat hüvitist. Kuid T. Borgeri taotlus lapsehooldustoetuse maksmise jätkamiseks ja sotsiaalkindlustuse säilitamiseks kuue täiendava kuu jooksul jäeti rahuldamata.
- 15 18. jaanuari 2008. aasta otsusega tühistas Tiroler Gebietskrankenkasse 7. jaanuarist 2008 arvates T. Borgerile antud õiguse saada alates 1. märtsist 2007 lapsehooldustoetuse kompenseerimiseks ette nähtud hüvitist, põhjendades otsust sellega, et kuna T. Borgeril puudub töösuhe Austrias, siis kuulub perehüvitiste maksmise pädevus Šveitsi Konföderatsioonile, kus töötab T. Borgeri abikaasa ja kus elavad kõik pereliikmed.
- 16 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et Tiroler Gebietskrankenkasse kinnituse kohaselt lõppes T. Borgeri töösuhe tema Austria tööandjaga vahetult pärast täiendavat kuuekuulist tasustamata puhkust.
- 17 T. Borger väitis 15. veebruaril 2008 esitatud kaebuses, et Tiroler Gebietskrankenkasse oli kohustatud talle maksuma ajavahemikul 7. jaanuarist 2008 kuni 6. juulini 2008 lapsehooldustoetuse kompenseerimiseks ette nähtud hüvitist. Ta märkis, et kuigi ta oli sel ajal tasustamata puhkusel, oleks tulnud teda käsitada endistviisi tegelikus töösuhtes olevana ja seega töötajana määruse nr 1408/71 tähenduses. Ta toonitab, et lapse hooldamise ajal oli ta Austria penisonikindlustuskeemis kaetud osalise kindlustusega.

- 18 Esimese astme kohus rahuldas T. Borgeri kaebuse ja kohustas Tiroler Gebietskrankenkasset maksma talle lapsehooldustoetust 7. jaanuarist 2008 kuni 6. juulini 2008 ulatuva ajavahemiku eest.
- 19 Apellatsioonikohus ei rahuldanud Tiroler Gebietskrankenkasse apellatsioonkaebust. Apellatsioonikohus leidis, et isik, kes hoolitseb oma lapse eest esimese 48 kalendrikuu vältel pärast lapse sündi, on riiklikus penisonikindlustuskeemis kaetud osalise kindlustusega. Kohus oli seisukohal, et sellist osalist kindlustust silmas pidades on Austria Vabariigil peretoetuste maksmise kohustus, sõltumata küsimusest, kas pärast seadusjärgse tasustamata puhkuse lõppemist töösuhe veel säilib.
- 20 Tiroler Gebietskrankenkasse esitas selle otsuse peale erakorralise kassatsioonkaebuse, korrates argumenti, et T. Borgerit ei saa ajavahemikul 7. jaanuarist 2008 kuni 6. juulini 2008 käsitada Austrias töötava töötajana. Eelotsusetaotluse esitanud kohtus väitis Tiroler Gebietskrankenkasse, et T. Borger taotles pärast seadusjärgse tasustamata puhkuse lõppemist täiendavat tasustamata puhkust üksnes peretoetuste saamise eesmärgil. Lisaks märkis ta, et osaline pensionikindlustus ei kuulu töötajate sotsiaalkindlustuskeemi ning last hooldaval isikul ei ole töötaja staatust, kui puudub igasugune töösuhe.
- 21 T. Borger on seisukohal, et „töötaja” staatus määruse nr 1408/71 tähenduses põhineb üksnes kuulumisel mõnda sotsiaalkindlustuskeemi, tema puhul pensionikindlustuskeemi või ravikindlustuskeemi seoses rasedus- ja sünnitustoetustega.

22 Eelotsusetaotluses viitab Oberster Gerichtshof Euroopa Kohtu praktikale (12. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas C-85/96: Martinez Sala, EKL 1998, lk I-2691; 4. mai 1999. aasta otsus kohtuasjas C-262/96: Sürül, EKL 1999, lk I-2685, ning 7. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas C-543/03: Dodl ja Oberhollenzer, EKL 2005, lk I-5049), millest tema arvates nähtub, et isiku töötajaks kvalifitseerimisel määruse nr 1408/71 tähenduses on otsustav tema kuulumine töötajate sotsiaalkindlustusskeemi, sõltumata töösuhte olemasolust, ning teatavaks ajaks tasustamata puhkuse võtmine ei saa võtta isikult „töötaja” staatust määruse nr 1408/71 tähenduses.

23 Oberster Gerichtshofi hinnangul räägivad teatud seigid selle kasuks, et T. Borgeri olukorras oleva isiku puhul ei too ASVG § 8 lõike 1 punkti 2 alapunktis g ette nähtud osaline pensionikindlustus kaasa kuulumist sotsiaalkindlustusskeemi määruse nr 1408/71 tähenduses. Niisugune osaline kindlustus on nimelt olemas sõltumata varasemast või praegusest töötamisest või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemisest.

24 Neil asjaoludel otsustas Oberster Gerichtshof menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [määruse nr 1408/71] artikli 1 punkti a tuleb tõlgendada nii, et see hõlmab ka – pooleaastase perioodi vältel – isikut, kes pärast seda, kui tema töösuhe oli pärast lapse sündi seadusjärgselt kaheks aastaks peatatud, lepib oma tööandjaga kokku töösuhte peatamises veel järgnevaiks pooleks aastaks, et saada lapsehooldustasu ja/või asjaomast hüvitist seadusega ette nähtud maksimumperioodi keskel, ning lõpetab seejärel töösuhte?

2. Kui vastus esimesele eelotsuse küsimusele on eitav: kas määruse [...] nr 1408/71 artikli 1 punkti a tuleb tõlgendada nii, et see hõlmab ka – pooleaastase perioodi vältel – isikut, kes pärast seda, kui tema töösuhe oli seadusjärgselt kaheks aastaks peatatud, lepib oma tööandjaga kokku töösuhte peatamises veel järgnevaks pooleks aastaks, kui ta saab sellel perioodil lapsehooldustasu ja/või asjaomast hüvitist?”

Eelotsuse küsimused

- 25 Nende küsimustega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas T. Borgeri olukorras oleva isiku puhul tuleb lapse sünni järel võetud tasustamata puhkuse kuuekuulise pikendamise ajal tunnustada „töötaja” staatust määruse nr 1408/71 artikli 1 punkti a tähenduses.
- 26 Euroopa Kohtu praktika kohaselt on isik „töötaja” määruse nr 1408/71 tähenduses, kui ta on sama määruse artikli 1 punktis a nimetatud üldise või spetsiaalse sotsiaalkindlustusskeemi alusel vabatahtlikult või kohustuslikult kindlustatud kas või ühe riski suhtes, olenemata töösuhte olemasolust (eespool viidatud kohtuotsus Dodi ja Oberhollenzer, punkt 34).
- 27 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib esiteks siiski, et T. Borger kuulub sotsiaalkindlustusskeemi sõltumata varasemast või praegusest töötamisest või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemisest. Teiseks pikendas T. Borger kokkuleppel tööandjaga oma tasustamata puhkust tahtlikult üksnes selleks, et saada edasi lapsehooldustoetust. Kolmandaks kahtleb eelotsusetaotluse esitanud kohus selles, kas T. Borgeri

kuulumine Austria pensionikindlustusskeemi on tegelikult asjassepuutuv, sest on oht, et lapsehooldusperioodi, mille alusel on T. Borger pensionikindlustuses osaliselt kindlustatud, ei võeta Austria sotsiaalkindlustusskeemis kunagi arvesse, juhul kui T. Borgerile vanaduspensioni maksmise pädevus on tema elukohariigil, antud juhul Šveitsi Konföderatsioonil.

- 28 Esimese asjaolu osas on piisav, kui meenutada, et eespool viidatud kohtuotsusest Dodl ja Oberhollenzer tulenevalt ei ole määruse nr 1408/71 isikulise kohaldamisala puhul asjassepuutuv töösuhte olemasolu, vaid selles suhtes on määrava tähtsusega asjaolu, et isik on määruse artikli 1 punktis a nimetatud üldise või spetsiaalse sotsiaalkindlustusskeemi alusel vabatahtlikult või kohustuslikult kindlustatud ühe või mitme riski suhtes (eespool viidatud kohtuotsus Dodl ja Oberhollenzer, punkt 31).
- 29 Mis puudutab teist eelotsusetaotluse esitanud kohtu mainitud asjaolu, siis olgu märgitud, et isiklikud põhjused tasustamata puhkuse pikendamiseks ei mängi mingit rolli, sest määruse nr 1408/71 artikli 1 punkti a mõttes töötaja staatuse tunnustamine sõltub objektiivsest kriteeriumist, s.o asjaolust, et isik on vabatahtlikult või kohustuslikult kindlustatud kas või ühe riski suhtes selles sättes nimetatud üldise või spetsiaalse sotsiaalkindlustusskeemi alusel.
- 30 Mis puudutab asjaolu, et vanaduspensioni õiguse tegeliku kasutamise hetkel saab Austrias pensionikindlustusskeemi kuulumise perioodi arvestada mitte selles riigis, vaid Šveitsis, siis olgu märgitud, et nagu tõdes Euroopa Komisjon oma kirjalikes märkustes, ei välista see asjaolu töötaja staatuse tunnustamist. Määruse nr 1408/71 isikulisse kohaldamisalasse kuulumise võimalus ei sõltu kaetud riski realiseerumisest ega

seega küsimusest, kummas riigis neid perioode võimalikul pensionilejäämisel arvestatakse, vaid asjaolust, et isik on kas või ühe riski suhtes tegelikult määruse artikli 1 punktis a nimetatud üldise või spetsiaalse sotsiaalkindlustusskeemi alusel vabatahtlikult või kohustuslikult kindlustatud.

- 31 Järelikult ei ole kolm eelotsusetaotluse esitanud kohtu mainitud asjaolu iseenesest sellised, et välistada „töötaja” staatust määruse nr 1408/71 tähenduses.
- 32 Käeoleva asja kohta märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et vastavalt ASVG § 8 lõike 1 punktile 2 kehtib pensionikindlustuses osaline kindlustus isikutele, kes hooldavad oma last esimese 48 kalendrikuu vältel pärast lapse sündi tegelikult ja valdavalt oma riigi territooriumil. Igal juhul tuleb sel kohtul teha vajalikud kontrollimised veendumaks, et isik, kes on pikendatud tasustamata puhkusel nagu põhikohtuasjas, kuulub Austria õiguskorras jätkuvalt pensionikindlustusskeemi ning et see kuulumine lubab pidada seda isikut määruse nr 1408/71 artikli 1 punktis a nimetatud üldise või spetsiaalse sotsiaalkindlustusskeemi alusel vabatahtlikult või kohustuslikult kindlustatuks kas või ühe riski suhtes.
- 33 Eeltoodut arvesse võttes tuleb esitatud küsimustele vastata, et põhikohtuasja kaebuse esitaja olukorras oleva isiku puhul tuleb lapse sünni järel võetud tasustamata puhkuse kuuekuulise pikendamise ajal tunnustada „töötaja” staatust määruse nr 1408/71 artikli 1 punkti a tähenduses, tingimusel et sel ajavahemikul on isik määruse artikli 1 punktis a nimetatud üldise või spetsiaalse sotsiaalkindlustusskeemi alusel vabatahtlikult või kohustuslikult kindlustatud kas või ühe riski suhtes. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on kontrollida, kas see tingimus on tema menetletavas asjas täidetud.

Kohtukulud

- 34 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kaheksas koda) otsustab:

Põhikohtuasja kaebuse esitaja olukorras oleva isiku puhul tuleb lapse sünni järel võetud tasustamata puhkuse kuuekuulise pikendamise ajal tunnustada „töötaja” staatust nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes (nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97 muudetud ja ajakohastatud redaktsioonis), mida on muudetud nõukogu 29. juuni 1998. aasta määrusega (EÜ) nr 1606/98, artikli 1 punkti a tähenduses, tingimusel et sel ajavahemikul on isik määruse artikli 1 punktis a nimetatud üldise või spetsiaalse sotsiaalkindlustusskeemi alusel vabatahtlikult või kohustuslikult kindlustatud kas või ühe riski suhtes. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on kontrollida, kas see tingimus on tema menetletavas asjas täidetud.

Allkirjad